

Meta-Endişe Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirliği

The Validity and Reliability of the Turkish Version of the Meta-Worry Questionnaire

Anıl GÜNDÜZ¹, İbrahim GÜNDOĞMUŞ², Betül ENGİN¹, Gonca BAĞLAR¹, Elvan Başak USTA GÜNDÜZ³

¹İstanbul Kent Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, Kırıkkale, Türkiye

³Medeniyet Üniversitesi, Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Meta-Endişe Ölçeği'nin Türkçe versiyonunun geçerlilik güvenilirliğinin araştırılarak klinik uygulamaya kazandırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma örneklemini iki gruptan oluşmaktadır: Olgular Yaygın Anksiyete Bozukluğu (n=165) olan kişiler, kontrol grubu ise yaş ve cinsiyet dağılımları benzer sağlıklı gönüllülerden (n=158) oluşmuştur. Ölçeğin psikometrik özelliklerini değerlendirebilmek için Meta-Endişe Ölçeği, Üstbilgi Ölçeği-30, Beck Depresyon Envanteri, Beck Anksiyete Envanteri, Penn State Endişe Ölçeği ve Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7 Ölçeği'nden faydalanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada Cronbach alfa katsayısı sıklık bileşeni için 0,92, inanç bileşeni için 0,93 olarak bulunmuştur. Seçilen maddeden bağımsız olarak, her bir maddenin çıkarılması durumunda bu iki bileşen için

Cronbach alfa katsayıları 0,9'un üzerinde kalmaktadır. Sıklık bileşeni toplam varyansın %69,07'sini, inanç bileşeni ise %72,95'ini açıklamaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliği Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi ile test edilmiş ve ölçeğin tek boyutlu yapısı gösterilmiştir. Sıklık bileşeni için ROC eğrisi altında kalan alan 0,948, inanç bileşeni için 0,944'tür.

Sonuç: Ölçme aracı yer alan maddeler ölçeğin bütünü ile yüksek korelasyon göstermektedir. Toplam varyansın yüksek bulunması ölçeğin geçerliliğine işaret etmektedir. Sonuçlar ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu ve içerdiği her bir maddenin ölçeğin bütünüyle tutarlı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Geçerlilik, güvenilirlik, meta-biliş, meta-endişe, yaygın anksiyete bozukluğu

ABSTRACT

Introduction: This study aims to investigate the validity and reliability of the Meta-Worry Questionnaire in the Turkish version as a contribution to clinical practice.

Method: The research sample consisted of two groups. Cases were people who have General Anxiety Disorder (n=165) and controls were age and sex-matched healthy volunteers (n=158). To evaluate the psychometric properties of the scale, Meta-Worry Questionnaire, Metacognition Questionnaire-30, Beck Depression Inventory, Beck Anxiety Inventory, Penn State Worry Questionnaire and Generalized Anxiety Disorder-7 Questionnaire were used.

Results: In this study, Cronbach's alpha coefficient values of frequency and belief components were found 0.92 and 0.94, respectively. At the same time, excluding each item, Cronbach's alpha coefficient values of these two components also remained above 0.90, regardless of which

item was chosen. While the frequency component accounted for 69.07% of the total variance, the belief component accounted for 72.95%. The area under the ROC curve is 0.948 for the frequency component and 0.944 for the belief component. The construct validity of the scale was tested with Exploratory and Confirmatory Factor Analysis and the one-dimensional structure of the scale was shown. To evaluate the psychometric properties of the scale, other scales which are related to metacognition were used.

Conclusion: All items in the tool displayed a high correlation with the overall questionnaire. High total variance of the scale indicates its high validity. These results suggest high reliability of the tool as well as consistency of every item it includes.

Keywords: Generalized anxiety disorder, meta-cognition, meta-worry, reliability, validity

Cite this article as: Gündüz A, Gündoğmuş İ, Engin B, Bağlar G, Usta Gündüz EB. Meta-Endişe Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirliği. Arch Neuropsychiatry 2022; 59:218–225.

GİRİŞ

Yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) anksiyete bozuklukları arasında en sık görülenidir ve huzursuzluk, gerginlik, odaklanmada güçlük, aşırı endişe, uyku bozukluğu, kaygı ve aşırı duyarlılık ile karakterizedir (1). YAB'nin temel bileşenleri endişe (2), Borkovec ve ark. (1983) endişeyi olumsuz, kontrol edilemeyen, amacı problemi çözme olan düşünce ve görünümler zinciri olarak tanımlar (3). Tallis ve ark. (1992) YAB olan kişiler ve normal bireyler arasında endişe içeriklerinin farklı olduğunu savunurken (4),

Craske ve ark. (1989) normal ve YAB endişe içeriklerinin çok az farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir (5). Bunun üzerine Wells, patolojik endişenin hem süreç hem de içerik boyutlarını ele alan Endişeli Düşünceler Ölçeği'ni (Anxious Thoughts Inventory-AnTI) geliştirmiştir (6). Adrian Wells (2009), meta-endişeyi endişe ile ilişkili yeni bir psikometrik yapı olarak tanımlar. Buna göre meta-endişe, kişinin endişelenme sürecini olumsuz bir kavram/süreç olarak değerlendirerek endişelenmenin kendisi ve

Öne Çıkan Noktalar

- Metakognitif inançlar ve meta-endişe yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) oluşumunda ve devamlılığında etkindir.
- Meta-Endişe Ölçeği (MEÖ), metakognitif model çerçevesinde YAB'ı değerlendirmektedir.
- Mevcut çalışma MEÖ Türkçe versiyonunun geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir.
- MEÖ'den alınacak 11 puan ve üstü YAB tanısını işaret etmektedir.
- MEÖ akademik çalışmalarda ve klinik pratikte tedavi takibinde güvenle kullanılabilir.

sonuçları hakkında endişelenmesi, özetle endişelenmenin kendisini ve sonuçlarını bir tehdit olarak görmesidir (7). YAB'da ve diğer anksiyete bozukluklarında endişe içerikleri genellikle aynıdır. Ancak YAB olan kişiler bu düşüncelerini daha kontrol edilemez olarak tanımlarlar ve endişelerini azaltmada ve kontrol altına almakta diğer anksiyete bozukluğu olan kişilere oranla daha az başarı göstermektedirler (5).

Metakognitif model YAB'da Tip 1 ve Tip 2 (meta-endişe) endişe türünden bahsetmektedir. Tip 1 endişede kişi gelecekteki olası problem ve tehditlerle baş etmek için endişelenmeyi bir baş etme stratejisi olarak kullanmaktadır. Endişelenmek, tipik olarak "ya..... ise" sorusuna yanıt arayan, problem çözüme ve tehdit ile baş etme amaçlı, birbirini takip eden negatif düşünce zinciri olarak tanımlanabilir. Endişelenmek, egosintonik nitelikte olup genellikle kişi bu durumu kendisine dair bir özellik olarak görmektedir ve kişinin kendilik imajını bozmamaktadır (7). Tip 1 endişe; endişelenmenin işe yararlılığıyla ilgili "endişelenmek baş etmeme yardımcı olur", "endişelenmek sorunlarla daha iyi baş etmeni sağlar", "endişelenmek motivasyonumu artırır" ve "endişelenmek beni hazırlıklı kılar" gibi pozitif metakognitif inançlar sonucunda oluşmaktadır. Bu pozitif inançlar klinik olmayan gruplarda da bulunabilmektedir. Ancak bu pozitif metakognisyonların varlığı kişilerin patolojik bir endişeye sahip oldukları veya YAB oldukları anlamına gelmemektedir. YAB ve patolojik endişe için belirleyici olan negatif metakognitif inançlardır. Negatif metakognitif inançlar "endişelenmenin kontrol edilemez olduğu" ve "endişelenmenin tehlikeli olduğu" olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Negatif metakognitif inançların aktivasyonu; endişenin olumsuz algılanmasına ve kişinin endişe hakkında endişe (meta-endişe) duymasına sebebiyet vermektedir ve anksiyete düzeyini daha da artırmaktadır. Endişe hakkındaki endişe duymak; meta endişe veya Tip 2 endişe olarak isimlendirilmekte olup kişi endişelenmenin sonucunda kontrolünü kaybedebileceği, delirebileceği veya fiziksel bir zarar görebileceğinden endişe etmesi olarak tanımlanabilir. Endişelenmek başlangıçta bir baş etme stratejisi olarak görülse de, bir süre sonra kişi endişelenme sürecinin kendisi hakkında da endişelenmeye başlayabilmektedir (7). Metakognitif model YAB'ın gelişmesinde ve sürdürülmesinde metakognitif inançların ve meta endişenin olduğunu söylemektedir (2). YAB'si olan kişilerin endişe konusunda hem olumlu hem de olumsuz metakognitif inançları vardır (6). Özellikle negatif metakognitif inançlar ve bunun sonucunda ortaya çıkan meta endişe YAB'ın oluşumunda ve devamlılığında etkindir (8).

Negatif metakognitif inançlar anksiyeteyi artırmakta ve endişe sürecini sonlandırmak için gerekli olan dur sinyalinin sağlamayı zorlaştırmaktadır. Endişe kontrol edilemez olarak algılandıkça, kişi endişe sürecini durdurmak veya azaltmak için çok az deneme yapmakta veya hiç deneme yapmamaktadır. Endişe sürecini durdurmakta başarısızlık, endişenin kontrol edilemezliği hakkındaki işlevsiz bilginin değişiminin önüne geçmektedir. YAB'si olan kişiler, endişelenmenin ve olası sonuçlarının önüne geçmek adına kaçma, kaçınma, güvence arama gibi işlevsiz ve geri tepen

baş etme stratejilerini kullanabilirler. Bu geri tepen baş etme stratejileri nedeniyle hem duygusal sönme olmamakta hem de endişe epizotlarının kontrol edilebilir ve tehlikeli olmadığı bilgisini edinme fırsatı kaçırılmaktadır. Aynı zamanda metakognitif modele göre YAB'si olan kişiler düşüncelerini bastırma, dikkat dağıtma gibi zihinsel stratejileri de kullanmaktadır ve bu stratejiler kısa vadede işe yaramakta ancak uzun vadede kontrol edilemezlik ve tehlike ile ilgili negatif metakognitif inançları beslemektedir. Çünkü kişiler bu stratejiler ile anksiyeteden kaçmaya çalışmakta ve anksiyeteyi ve endişeyi dışsal faktörler ile kontrol etme uğraşısında iken kendi başına kontrol edebileceklerini görememektelerdir. Kişiler zarar görmemelerini veya kontrollerini kaybetmemelerini aldıkları önlemlere bağlamaktadırlar, sonuç olarak öğrenme ve emosyonel alışma olmamaktadır ve psikopatoloji devam etmektedir (8).

Meta-Endişe Ölçeği (MEÖ) YAB'ı metakognitif model çerçevesinde test etmek üzere tasarlanmıştır. Türkiye'de Meta-Endişeyi ölçen bir ölçek bulunmamaktadır. MEÖ geliştirilmeden önce, meta-endişe kavramı Wells tarafından geliştirilen Kaygı Düşünceleri Ölçeği (KDÖ) (Anxious Thoughts Inventory: AnTI) içinde bulunan bazı alt ölçekler aracılığı ile değerlendirilmekte ve bu alt ölçekler daha çok endişenin kontrol edilemezliği ile ilişkili iken (6), MEÖ endişenin tehlikeli olduğuna dair inançları değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir ölçektir (8). Meta-Endişe Ölçeği olumsuz metakognitif inançlardan "endişenin kontrol edilemezliği"ne daha az odaklanmakta ve "endişenin tehlikeli olduğuna dair inançlar"a daha fazla yer ayırmaktadır. Ayrıca meta-endişe sıklığını ve inanç düzeyini de değerlendirmektedir. Bu çalışma ile MEÖ'nün Türkçe'ye uyarlanması ve Türkçe geçerlik güvenilirliğinin yapılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Kesitsel tipteki mevcut çalışmanın örneklemini 165 YAB hastası ve 158 sağlıklı kontrol olmak üzere toplam 323 gönüllü oluşturmaktadır. Çalışma Ocak 2019- Eylül 2019 tarihleri arası gerçekleştirilmiştir. YAB hastaları İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi psikiyatri kliniğine başvuran, klinisyenler tarafından DSM-IV Eksen I Bozuklukları için Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Formu (SCID-I) (9) ve DSM-5 Kişilik Bozuklukları için Yapılandırılmış Klinik Görüşme (SCID-5-PD) (10) uygulanan ve DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı (DSM-5) (11) tanı kriterine göre YAB tanısı alan hastalar oluşturmaktaydı. Çalışmaya dahil olma kriterleri olarak YAB dışında majör psikiyatrik hastalığı olmamak, 18–65 yaş arası olmak, anksiyete sebebi olabilecek fiziksel hastalığı olmamak ve çalışmaya dahil olmak için gönüllü olmak belirlenmiştir. Sağlıklı kontrol grubu, YAB grubu ile yaş, cinsiyet ve eğitim durumu açısından uyumlu olarak aynı hastanenin sağlık kuruluna başvuran fiziksel ve ruhsal hastalığı olmayan çalışmaya dahil olmayı kabul eden katılımcılardan oluşmaktadır.

Ölçme Araçları

Sosyo-demografik veri formu; yaş, cinsiyet, medeni hal, meslek, eğitim düzeyi, psikiyatrik geçmiş, aile öyküsü, alkol ve madde kullanımı gibi demografik bilgiler hakkında bilgi toplamak için geliştirilmiştir.

Penn State Endişe Ölçeği (PSEÖ); Meyer ve ark. tarafından 1990 yılında yaygın ve sürekli kaygının yaygınlığını, şiddetini ve kontrol edilebilirliğini ölçmek için geliştirilmiştir (12). Ölçek 5'li Likert tipinde 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 2008 yılında Yılmaz ve ark. tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır (13). Ölçeğin Cronbach alfa kat sayıları 0,91, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,88'dir. Ölçek özgün hali gibi tek faktörlü bir yapıdadır. Ölçek puanlaması 16 ile 80 arasında tüm puanların toplanması ile elde edilir. Puan artışı patolojik kaygının arttığını ifade etmektedir.

Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7 Ölçeği (YAB-7); Spitzer ve ark. tarafından YAB'ı değerlendirmek üzere geliştirilmiştir (1). Ölçeğin Türkçe uyarlaması

Konkan ve ark. tarafından 2013 yılında yapıldı. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,85'tir. Ölçek 4'lü Likert tipi 7 maddeden oluşmaktadır (14).

Beck Anksiyete Envanteri (BAE); Beck ve ark. tarafından 1988 yılında anksiyete belirtilerinin sıklığını belirlemek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek 0 ile 3 arası puanlanan 4'lü Likert tipi 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ulusoy ve ark. tarafından 1998 yılında yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,92'dir. Ölçekte yüksek puan bireyin yaşadığı anksiyetenin şiddetini ifade etmektedir (15).

Beck Depresyon Envanteri (BDE); Beck ve ark. tarafından 1961 yılında geliştirilmiştir (16). Depresyon belirtilerini ölçen 21 madde 0 ile 3 arasında puanlandırılır. Puanlama depresyonun şiddeti ile ilgili bilgi verir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,74 bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1988 yılında Hisli tarafından yapılmıştır (17).

Üstbiliş Ölçeği-30 (ÜBÖ-30); Wells ve Cartwright-Hatton tarafından 2004 yılında geliştirilmiştir. Metakognitif inanç, yargılama ve izleme eğilimindeki bireysel farklılıkları ölçmeyi amaçlar (18). Ölçek 1 ile 4 arasında puanlanan 4'lü Likert tipi 30 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puan yüksek patolojik metakognitif aktiviteye işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,93'tür. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tosun ve Irak tarafından 2008 yılında yapılmıştır (19).

Meta-Endişe Ölçeği (MEÖ); Adrian Wells tarafından 2005 yılında geliştirilmiştir (8). Ölçek meta endişenin sıklık ve inanç düzeyini değerlendirir. Ölçek endişenin tehlike boyutunu ölçen 7 maddeden oluşmaktadır. Sıklık bileşeni için Cronbach alfa değeri 0,88, inanç bileşeni için Cronbach alfa değeri 0,95'tir. Sıklık bileşeni "Asla, Bazen, Sık sık, Neredeyse her zaman" şeklinde etiketlemeler ile 1 ve 4 arasında puanlanır. İnanç bileşeni ise "Bu düşünceye hiç inanmıyorum ve bu düşüncenin doğruluğuna tamamen inanıyorum" şeklinde etiketlemeler ile 0-100 arasında puanlanır.

İşlem

Çalışmaya başlamadan önce Marmara Üniversitesi Girişimsel Olmayan Çalışmalar Etik Kurulu'ndan 04.05.2018 tarihli 09.2018.350 no'lu etik kurul izni alınmıştır. Sonrasında ölçeğin Türkçe'ye çevirisi mesleki deneyime ve yabancı dil bilgisi yeterliliğine sahip dört psikiyatrist tarafından yapılmıştır. Daha sonra üzerinde anlaşılan çevirisi yapılmış ölçek metni, bu alanda deneyimli farklı iki psikiyatrist tarafından kontrol edildi. Araştırmada yer almayan küçük örnekleme sahip sağlıklı ve YAB hastası gruplar üzerinde test edildikten sonra ölçek tekrar İngilizceye çevrilerek ölçek geliştiricilerinin görüşü alınmıştır.

Gönüllü hasta grubuna öncelikle SCID-1 (9) ve SCID-PD (10) uygulanmış ve sonuçlarına göre majör psikiyatrik tanı (şizofreni, iki uçlu bozukluk vb.) ve kişilik patolojisi olan gönüllüler çalışma dışı bırakıldı. Sonrasında katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmış ve ardından veri toplama araçları uygulanmıştır. Sağlıklı kontrol grubuna ise sağlık kurulu işlemlerinin tamamlanmasında sonra Belirti Tarama Listesi (SCL-90) (20) uygulanmış ve ruhsal muayenesinde psikiyatrik bozukluk tespit edilmeyenler çalışma hakkında bilgi verilerek çalışmaya davet edilmiştir. Gönüllü olanlara veri toplama araçları uygulanmıştır. Sağlıklı ve hasta grubuna veri toplama araçları, Sosyo-demografik veri formu, MEÖ, ÜBÖ-30, PSEÖ, YAB-7, BDE, BAE sıralaması ile ortalama 12-14 dakikalık bir sürede uygulanmıştır. Elde edilen formlar usulüne uygun olarak puanlandırılmış ve istatistiki analize tabi tutulmuştur.

İstatistiksel Analiz

Araştırmanın verilerinin analizleri Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (SPSS) sürüm 20.0 ve AMOS 24.0 paket programları ile yapılmıştır. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerinden sürekli değişkenler ortalama ± standart sapma ve kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. İki grup arasında sürekli değişkenlerin karşılaştırılmasında

normal dağılıma uygunluk kontrolünden sonra Bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. İstatistiksel işlemlerde $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Ölçeğin bileşenlerinin güvenilirlik testi Cronbach alfa değerleri, madde-toplam puan korelasyonları, madde çıktığında alfa değerleri, madde çıktığında ölçek ortalaması değerleri ile test edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliği açımlayıcı faktör analizi (AFA) ile test edilmiştir. Faktör analizi için verilerin uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü ve Barlett küresellik testi ile kontrol edilmiştir. AFA'da hesaplanan yapı doğrulayıcı faktör analiz (DFA) ile sınanmıştır. DFA uyum indeksleri, Ki Kare/Standart Sapma (χ^2/SS), Yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), Uyum iyiliği indeksi (GFI) ve p değerleri ile incelenmiştir.

Ölçeğin kapsam geçerlilik testi eş zamanlı uygulanan diğer ölçeklerle korelasyon katsayısı hesaplanarak yapılmıştır. İçerik geçerliliği ise sağlıklı kontrol ve hasta grubu arasında maddelerin, bileşen toplamalarının ve diğer ölçeklerin ikili karşılaştırmaları ile değerlendirilmiştir. Uygun kesme değeri ile duyarlılık ve özgüllük değerlerini hesaplamak için ROC (receiver operating characteristic) analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Sosyodemografik Özellikler

Çalışmaya dâhil edilen 323 gönüllünün %54,7'si (n=175) kadın ve %46,3'ü (n=148) erkekti. %27,2'si (n=88) evli ve %65,9'u (n=213) bekarıdır. Eğitim durumları ise %7,4 (n=24) ilköğretim, %58,3 (n=190) lise ve %33,7 (n=109) üniversite mezunuydu. Ayrıca katılımcıların %39,6'sı (n=128) sigara, %31,9 (n=103) alkol ve %8,4'ü madde kullanmaktaydı. Son olarak SCID-I sonuçlarına göre katılımcıların %48,9'u (n=158) sağlıklı kontrol ve %51,1'i (n=165) YAB idi. Katılımcıların sosyodemografik verilerinin tablolaştırılmış hali Tablo 1'de sunulmuştur.

Güvenirlilik Analizleri

Meta-Endişe Ölçeği'nin bileşenlerinin güvenilirliği iç tutarlılık analizi ile test edilmiştir. İç tutarlılık analizi sonuçları ve maddelerin özellikleri Tablo 2'de sunulmuştur. Ölçeğin sıklık bileşeni Cronbach alfa katsayısı 0,92 ve inanç bileşeni Cronbach alfa katsayısı 0,93 olarak hesaplanmıştır. Her bir ölçek maddesinin ölçek toplamı ile korelasyon katsayıları sıklık bileşeni için 0,714 ile 0,791 ve inanç bileşeni için 0,760 ile 0,830 arasında değiştiği gösterilmiştir. Ayrıca her bir madde çıkarıldığında Cronbach alfa katsayısı sıklık bileşeni için 0,90 ile 0,91 arasında ve inanç bileşeni için 0,92 ile 0,93 arasında değiştiği hesaplanmıştır. Hesaplanan bu değerler MEÖ'nün yüksek güvenilirlik seviyesine sahip olduğunu göstermektedir.

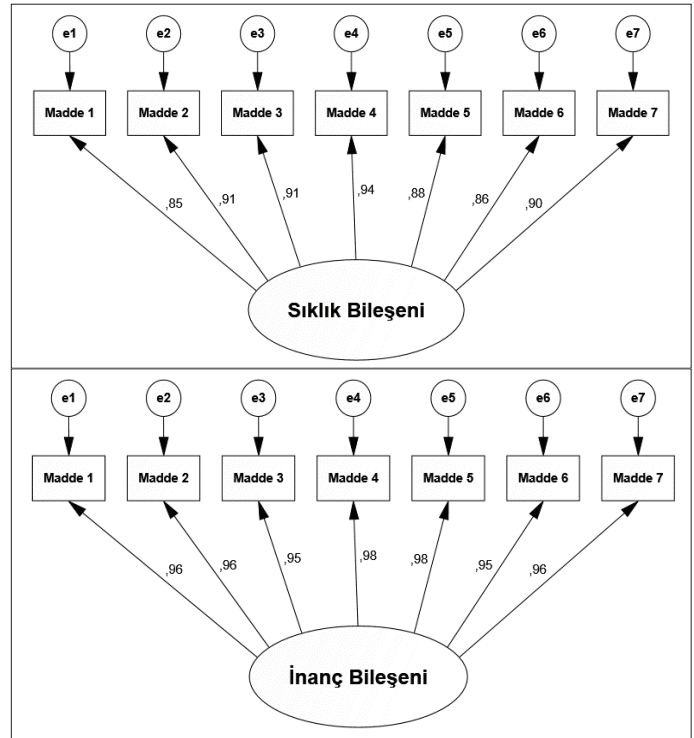
Geçerlilik Analizleri

Yapı Geçerliliği; ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla AFA uygulanmıştır. Analiz öncesi verilerin uygunluğu KMO ve Barlett Küresellik testi ile test edilmiştir. Sıklık bileşeni için KMO değeri 0,895 ve Barlett Küresellik testi sonucu Ki-kare değeri 1566,766 (Df=21, $p < 0,001$) olarak hesaplanmıştır. Sıklık bileşeni için KMO değeri 0,916 ve Barlett Küresellik testi sonucu Ki-kare değeri 1818,038 (Df=21, $p < 0,001$) olarak hesaplanmıştır. MEÖ Sıklık Bileşeninin yapı geçerliliğini değerlendirmek için yapılan AFA sonucunda bileşenin öz değeri 4,83 olan, toplam varyansın %69,07'sini açıklayan ve yedi maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. İnanç Bileşeninin AFA sonucunda bileşenin öz değeri 5,10 olan, toplam varyansın %72,95'ini açıklayan ve yedi maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin iki bileşeni için maddelerin faktör yükleri 0,790 ile 0,881 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artması Meta-endişenin artışı ile ilişkilendirilmiştir. Ölçek bileşenlerinin AFA sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri

Tanımlayıcı özellikler		Katılımcı (n=323) Ortalama ± SS/n %	
Yaş, (yıl)		31,93±12,42	
Cinsiyet	Kadın	175	54,7
	Erkek	148	45,3
Eğitim durumu	İlköğretim	24	7,4
	Lise	190	58,3
	Üniversite	109	33,7
Medeni durum	Evli	88	27,2
	Bekar	213	65,9
	Ayrılmış	14	4,3
	Birlikte yaşıyor	4	1,2
Çocuk sahibi olma	Evli ayrı yaşıyor	4	1,2
	Var	65	21,1
Meslek	Yok	258	79,9
	Öğrenci	102	31,6
	Memur	30	9,3
	İşçi	76	23,5
	Esnaf	29	9,0
	Çalışmıyor	48	14,9
	Diğer	38	11,8
Gelir	Düşük	32	9,9
	Orta	184	57,0
	Yüksek	107	33,1
Hastalık durumu	Yaygın anksiyete bozukluğu	165	51,1
	Sağlıklı kontrol	158	48,9
Psikiyatrik öykü	Yok	218	67,5
	Var	105	32,5
Ailede psikiyatrik hastalık	Yok	270	83,6
	Var	53	16,4
Sigara	Kullanmıyor	195	60,4
	Kullanıyor	128	39,6
Alkol	Kullanmıyor	220	68,1
	Kullanıyor	103	31,9
Psikoaktif madde	Kullanmıyor	296	91,6
	Kullanıyor	27	8,4

SS: Standart sapma

	CMIN/DF	P değeri	GFI	CFI	RMSEA
Sıklık Bileşeni	1,889	0,023	0,959	0,991	0,071
İnanç Bileşeni	1,991	0,015	0,958	0,994	0,075

CMIN:Ki Kare istatistiği (χ^2), DF: Serbestlik derecesi, GFI:Uyum iyiliği indeksi, CFI:Karşılaştırmalı uyum indeksi, RMSEA:Yaklaşık hataların ortalama karekökü

Şekil 1. Bileşenlerin doğrulayıcı faktör analizi.

Meta-Endişe Ölçeği bileşenlerinin AFA sonucunda tespit edilen tek boyutlu yapısını değerlendirmek için DFA uygulanmıştır. DFA için uyum iyiliği kriterleri şu şekildedir; χ^2/SD için 3 ile 5 arası olması kabul edilebilir, <3 mükemmel; RMSEA için 0,08 ile 0,05 arası olması kabul edilebilir, <0,05 mükemmel; GFI için 0,9 ile 0,95 arası olması kabul edilebilir, >0,95 mükemmel ve CFI için 0,95 ile 0,97 arası olması kabul edilebilir, >0,97 mükemmel (21). Ölçüm modelinin uyum indeksleri incelendiğinde, DFA sonucunda Sıklık Bileşeni modelinin mükemmel uyum indeksi

Tablo 2. Madde özellikleri tablosu

Madde numarası	Madde ortalaması (Ortalama±SS)	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde toplam korelasyon katsayısı	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa değeri	Bileşen Cronbach alfa değeri
Sıklık bileşeni						
Madde 1	1,74±0,92	10,66	0,763	23,723	0,91	0,92
Madde 2	1,73±0,93	10,67	0,773	23,564	0,91	
Madde 3	1,92±1,08	10,48	0,798	22,176	0,90	
Madde 4	1,67±0,95	10,72	0,791	23,324	0,91	
Madde 5	1,67±0,87	10,73	0,769	24,098	0,91	
Madde 6	1,88±1,02	10,52	0,714	23,344	0,91	
Madde 7	1,78±0,94	10,62	0,740	23,759	0,91	
İnanç bileşeni						
Madde 1	24,51±30,37	164,77	0,775	26363,999	0,92	0,93
Madde 2	25,37±29,51	163,90	0,830	26137,354	0,92	
Madde 3	31,21±34,19	158,07	0,830	24822,859	0,92	
Madde 4	24,01±30,39	165,27	0,799	26154,575	0,92	
Madde 5	25,02±29,45	164,26	0,803	26378,087	0,92	
Madde 6	31,58±34,21	157,70	0,760	25466,901	0,93	
Madde 7	27,59±30,77	161,69	0,781	26198,954	0,92	

SS: Standart sapma

Tablo 3. Ölçeğin faktör yükleri

	Standartlaştırılmış madde faktör yükü	Özdeğer	Varyans %		
Sıklık bileşeni		4,83	69,07	Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçütü=0,895	Barlett Küresellik Testi Ki-kare=1566,766 Df=21 P değeri=<0,001
Madde 1	0,830				
Madde 2	0,840				
Madde 3	0,858				
Madde 4	0,852				
Madde 5	0,835				
Madde 6	0,790				
Madde 7	0,811				
İnanç bileşeni		5,10	72,95	Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçütü=0,916	Barlett Küresellik Testi Ki-kare=1818,038 Df=21 P değeri=<0,001
Madde 1	0,838				
Madde 2	0,881				
Madde 3	0,879				
Madde 4	0,855				
Madde 5	0,860				
Madde 6	0,823				
Madde 7	0,841				

Tablo 4. Meta-Endişe Ölçeği alt bileşenleri ile diğer ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları

	Meta-Endişe Ölçeği Sıklık bileşeni		Meta-Endişe Ölçeği İnanç bileşeni		
	R	P	R	P	
Meta-Endişe Ölçeği sıklık bileşeni	1		0,900**	<0,001	
Meta-Endişe Ölçeği inanç bileşeni	0,900**	<0,001	1		
Beck Depresyon Envanteri	0,798**	<0,001	0,763**	<0,001	
Beck Anksiyete Envanteri	0,716**	<0,001	0,681**	<0,001	
Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7	0,800**	<0,001	0,761**	<0,001	
Penn State Endişe Ölçeği	0,771**	<0,001	0,758**	<0,001	
Üstbilişler Ölçeği-30	Olumlu inançlar	0,045	0,417	0,002	0,974
	Kontrol edilemezlik ve tehlike	0,401**	<0,001	0,406**	<0,001
	Bilişsel güven	0,388**	<0,001	0,335**	<0,001
	Düşünceleri kontrol ihtiyacı	0,782**	<0,001	0,787**	<0,001
	Bilişsel farkındalık	0,343**	<0,001	0,337**	<0,001
	Toplam	0,618**	<0,001	0,590**	<0,001

değerlerine sahip olduğu görülmüştür. ($\chi^2/SD=1,889$, RMSEA=0,071, GFI=0,959, CFI=0,991 ve $p=0,023$). İnanç bileşeni modelinin de aynı şekilde mükemmel uyum indeksi değerine sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2/SD=1,991$, RMSEA=0,075, GFI=0,958, CFI=0,994 ve $p=0,015$). Sıklık bileşenine ait DFA faktör yük değerlerinin 0,85 ile 0,94 arasında değiştiği görülmüştür. İnanç bileşenine ait DFA faktör yük değerlerinin 0,95 ile 0,98 arasında değiştiği görülmüştür. MEÖ bileşenlerinin DFA örneklemindeki path diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Ölçüt Geçerliliği; MEÖ'nün ölçüt geçerliliği, sıklık ve inanç bileşenlerinin BDE, BAE, YAB-7, Penn State Endişe Ölçeği ve Üstbilişleri Ölçeği-30 ile arasındaki bağıntılar ile incelenmiştir. Bulgularımıza göre MEÖ Sıklık bileşeni ile BDE ($r=0,798$, $p<0,001$), BAE ($r=0,716$, $p<0,001$), YAB-7 ($r=0,800$, $p<0,001$) ve Penn State Endişe Ölçeği ($r=0,771$, $p<0,001$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı güçlü korelasyon bulunmaktadır. MEÖ İnanç bileşeni ile BDE ($r=0,763$, $p<0,001$), BAE ($r=0,681$, $p<0,001$), YAB-7 ($r=0,761$, $p<0,001$) ve Penn State Endişe Ölçeği ($r=0,758$, $p<0,001$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı güçlü korelasyon bulunmaktadır.

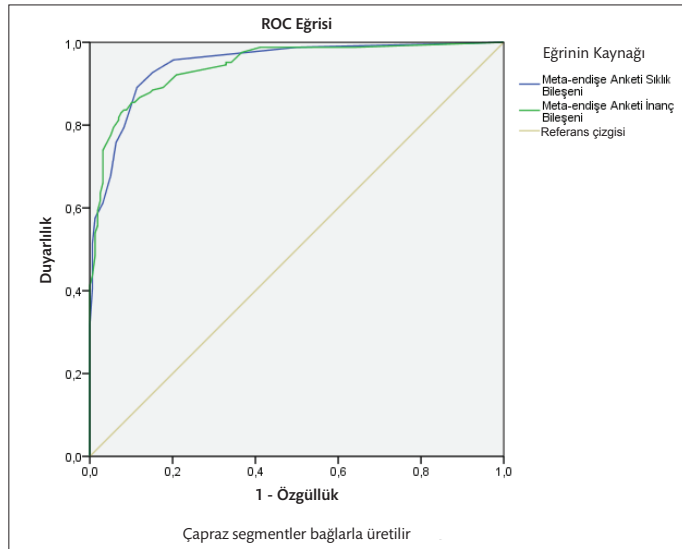
MEÖ Sıklık Bileşeni ile ÜBÖ-30 toplam ($r=0,618$, $p<0,001$), Kontrol Edilemezlik ve Tehlike ($r=0,401$, $p<0,001$), Bilişsel Güven ($r=0,388$, $p<0,001$), Düşünceleri Kontrol İhtiyacı ($r=0,782$, $p<0,001$) ve Bilişsel Farkındalık ($r=0,743$, $p<0,001$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı orta ve güçlü korelasyon bulunmaktadır. İnanç Bileşeni ile ÜBO-30 toplam ($r=0,590$, $p<0,001$), Kontrol Edilemezlik ve Tehlike ($r=0,406$, $p<0,001$), Bilişsel Güven ($r=0,335$, $p<0,001$), Düşünceleri Kontrol İhtiyacı ($r=0,787$, $p<0,001$) ve Bilişsel Farkındalık ($r=0,337$, $p<0,001$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı orta ve güçlü korelasyon bulunmaktadır. Fakat Sıklık ve İnanç Bileşeni ile ÜBÖ-30 Olumlu İnançlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır (Tablo 4).

Meta-Endişe Ölçeği maddeleri ve bileşen puanları, BDE, BAE, YAB-7, Penn State Endişe Ölçeği, ÜBÖ-30 ölçeği toplam ve altölçek puanlarının sağlıklı kontrol grubu ve YAB grubu arasındaki karşılaştırılması Tablo 5'te sunulmuştur. Buna göre iki grup arasında tüm ölçüm parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlılık bulunmuştur ($p<0,001$).

Tablo 5. Hasta ve sağlıklı kontrol grubu arasında meta-endişe ölçeği maddeleri ve bileşenleri ile diğer ölçeklerin karşılaştırılması

	Sağlıklı kontrol grubu (n=158)	Hasta grubu (n=165)	t değeri	p değeri
	Ortalama±SS	Ortalama±SS		
Sıklık bileşeni	8,22±2,05	16,40±4,98	-19,416 ^a	<0,001*
Madde 1	1,23±0,47	2,24±0,98	-11,765 ^a	<0,001*
Madde 2	1,18±0,44	2,26±0,98	-12,873 ^a	<0,001*
Madde 3	1,13±0,4	2,67±0,98	-18,429 ^a	<0,001*
Madde 4	1,07±0,25	2,25±1,01	-14,590 ^a	<0,001*
Madde 5	1,19±0,45	2,13±0,93	-11,507 ^a	<0,001*
Madde 6	1,23±0,46	2,50±1,04	-14,177 ^a	<0,001*
Madde 7	1,19±0,48	2,35±0,93	-14,117 ^a	<0,001*
İnanç bileşeni	48,86±69,32	323,73±163,70	-19,795 ^a	<0,001*
Madde 1	7,09±14,33	41,19±32,29	-12,352 ^a	<0,001*
Madde 2	6,96±12,24	43,00±30,44	-14,062 ^a	<0,001*
Madde 3	5,63±10,24	55,70±31	-19,651 ^a	<0,001*
Madde 4	5,32±10,98	41,91±32,23	-13,771 ^a	<0,001*
Madde 5	7,66±14,54	41,64±30,53	-12,853 ^a	<0,001*
Madde 6	7,97±11,81	54,18±33,36	-16,727 ^a	<0,001*
Madde 7	8,23±15,2	46,12±30,51	-14,214 ^a	<0,001*
Beck Depresyon Envanteri	4,05±4,25	21,73±10,04	-20,769 ^a	<0,001*
Beck Anksiyete Envanteri	6,48±6,9	25,51±13,87	-15,710 ^a	<0,001*
Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7 Ölçeği	2,50±2,51	11,27±4,70	-21,024 ^a	<0,001*
Penn State Endişe Ölçeği	35,06±8,71	60,58±10,89	-23,289 ^a	<0,001*
ÜBÖ-30 olumlu inançlar	11,75±4,14	11,68±3,92	0,166 ^a	0,868
ÜBÖ-30 kontrol edilemezlik ve tehlike	12,80±3,52	15,73±3,65	-7,333 ^a	<0,001*
ÜBÖ-30 bilişsel güven	10,46±3,83	13,92±4,84	-7,149 ^a	<0,001*
ÜBÖ-30 düşünceleri kontrol ihtiyacı	10,03±3,06	17,67±3,77	-19,988 ^a	<0,001*
ÜBÖ-30 bilişsel farkındalık	15,73±3,32	17,98±2,77	-6,601 ^a	<0,001*
ÜBÖ-30 toplam	60,79±11,76	77,00±11,25	-12,657 ^a	<0,001*

^aistatistiksel analizde student t testi kullanılmıştır; * p<0,001; ÜBÖ-30: Üstbilişler Ölçeği-30; SS: Standart sapma

Sıklık Bileşeni			İnanç Bileşeni		
Kesme değeri	Duyarlılık	Özgüllük	Kesme değeri	Duyarlılık	Özgüllük
≥ 9	0,958	0,797	≥ 85	0,891	0,823
≥ 10	0,927	0,848	≥ 95	0,885	0,848
≥ 11	0,891	0,886	≥ 105	0,879	0,854
≥ 12	0,794	0,918	≥ 115	0,867	0,880
≥ 13	0,758	0,937	≥ 125	0,855	0,892

Sıklık Bileşeni ROC eğrisi altında kalan alan: 0,948, p değeri:<0,001.
İnanç Bileşeni ROC eğrisi altında kalan alan: 0,944, p değeri:<0,001.

Şekil 2. ROC eğrisi ve kesme değerleri tablosu.

MEÖ'nün ayırt edici gücünü belirlemek için ROC eğrisi analizi uygulanmıştır. Sıklık bileşeni için ROC eğrisinin altında kalan alan 0,948 ve İnanç bileşeni için ROC eğrisi altında kalan 0,944 bulundu (p<0,001) (Şekil 2). Analizler sonucunda Sıklık bileşeni için YAB varlığı %89,1 duyarlılık ve %88,6 özgüllükle 11 kesme değeri kabul edilebilir. İnanç bileşeni için ise YAB varlığı %87,9 duyarlılık ve %85,4 özgüllükle 105 kesme değeri kabul edilebilir (Şekil 2).

TARTIŞMA

Meta-endişe kavramı son zamanlarda ruh sağlığı alanında yapılan uluslararası araştırmalarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Endişenin her yönüyle ele alındığı derlemelerin ya da aşırı, tekrar eden, kontrol edilemeyen endişe döngülerinin çeşitli psikopatolojilerle ilişkisini gösteren çalışmaların artmasının bu durum üzerindeki etkisi büyüktür. Bu çalışmaların bir kısmında ileriki çalışmalarda MEÖ endişe ölçeğinin kullanılmasının tavsiye edildiği görülmektedir (22–24). Yaptığımız araştırmada elde ettiğimiz bulgularla, MEÖ'nün Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu gösterilmiştir. Ayrıca ölçekten alınacak 11 puan ve üstünün YAB tanısını işaret ettiği ortaya koyulmuştur. Bu sonuçların son yıllarda sayısı ülkemizde de artmakta olan meta-endişe kavramı ile bağlantılı bilgi ağını genişleterek yeni çalışma alanları açmaya faydalı olacağı düşünülebilir (25–27).

Metakognitif teorinin temel bir varsayımı, meta-endişenin, sürekli endişeden ya da sık ve/veya kalıcı olarak endişelenme eğiliminden nispeten farklı bir yapı olmasıdır (28). Meta-endişe (Tip 2 endişe), içerikten bağımsız olarak endişe sürecinin kendisinin kişiye ne ifade ettiği ve bu sürecin nasıl ele alındığı ile ilgilidir (2). Bununla birlikte bu yapılar birbirlerinden tamamen bağımsız değildirler. Wells (1995) endişenin, Tip 1 endişe aşırı

aktif olduğunda ve endişelenmeyle ilgili olumsuz düşünceleri sürdüren Tip 2 endişeyi, yani meta-endişeyi beraberinde getirdiğinde bir problem haline geldiğini savunur (2,6). Nitekim yapılan bir çalışmada, problem doğuran endişelenmenin meta-endişe ile ilişkili olduğu ve bu bağlantının sürekli kaygı ve içerik (tip 1) endişesinden bağımsız olduğunu göstermiştir (29).

Meta-endişe pek çok psikopatolojinin semptomları ile bağlantılı olup bunlar arasında bariz bir farkla en çok ilişkili olduğu psikiyatrik bozukluk YAB'dir. YAB semptomlarını OKB, sosyal fobi ve depresyon semptomları takip eder (30). Yapılan klinik araştırmalarda, meta-endişenin panik bozukluğu, sosyal fobi ve depresyonu olan hastaları YAB'lı hastalardan ayırdığı ve YAB hastalarının daha yüksek düzeyde meta-endişe gösterdiği bulunmuştur (31). Bununla birlikte meta-endişenin OKB, sosyal fobi, depresyon ve YAB hastalarında ortaya çıkan semptomları arttırdığı görülmektedir (32). Davis ve Valentiner (2000) YAB kriterlerini karşılayan katılımcıların endişe göstermeyen ya da endişesiz olduğu halde kaygılı olduğu tespit edilen katılımcılardan önemli ölçüde daha yüksek düzeyde meta-endişe sergilediğini, ayrıca endişe konusunda hem olumlu hem de olumsuz inançlara sahip olduğunu bulmuşlardır (28).

MEÖ geliştirilme çalışmasında Cronbach alfa katsayıları sıklık bileşeni için 0,88, inanç bileşeni için 0,95 olarak belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda Cronbach alfa katsayıları sıklık bileşeni için 0,92, inanç bileşeni için 0,93 olarak bulunmuştur. Aynı zamanda her bir maddenin çıkarılması durumunda sıklık ve inanç bileşeni için Cronbach alfa katsayıları 0,90'in üzerinde kalmaktadır. Bu sonuçlar ölçeğin Türkçe versiyonunun iç tutarlılığının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Çalışmamızın ölçüt geçerliliği değerlendirildiğinde, ölçeğin sıklık ve inanç bileşeninin ÜBO-30 Olumlu inançlar hariç diğer tüm ölçekler ile pozitif yönde anlamlı orta ve güçlü korelasyon gösterdiği görülmektedir. Bu sonuçlar ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerliliğini göstermektedir. Ayrıca mevcut çalışma, meta endişe anketinin kişide YAB olup olmadığını göstermede ayırım yapabileceği gücünün yüksek olduğunu kanıtlamaktadır (Sıklık bileşeni için ROC eğrisi altında kalan alan 0,948, inanç bileşeni için 0,944'tür.). Buradan hareketle meta endişe anketinin 11 kesme değeri ile tanı koymaya yardımcı bir araç olarak kullanılabilirliğini söylemek mümkündür.

Meta-endişenin başta YAB olmak üzere pek çok psikopatolojide doğrudan etkisi olduğu gibi birtakım dolaylı etkileri olduğu da görülmektedir. Meta-endişe, bilişsel farkındalık (cognitive self-consciousness), düşünce bastırma ve intrusif düşünceler gibi çeşitli bilişsel yapı ve bilişsel stratejiler ile ilişkilidir (22,33).

Çalışma bulguları, meta-endişenin, patolojik endişe ve YAB'nin devam etmesinde birincil nedensel faktör olduğunu ileri süren metakognitif modeli destekler niteliktedir (29). Bununla birlikte yapılan araştırmalar meta-endişenin normal endişeyi patolojik endişeden ayırdığını ve Tip 1 endişe ya da kronik endişeden bağımsız olarak patolojik endişeyi öngörebildiğini göstermektedir (28). Bu değerlendirmeler meta-endişenin, YAB'nun merkezinde olan aşırı endişe için bağımsız bir risk faktörü olabileceğini düşündürmekte (30) ve MEÖ'nin tanı koymada kullanılabilirliği fikrini desteklemektedir. Diğer yandan meta-endişenin YAB'a özgül olup olmadığı hala tartışma konusudur. Kimi araştırmacılar meta-endişenin YAB için spesifik bir kavram olduğunu savunurken (31), kimi araştırmacılar ise obsesif kompulsif bozukluk gibi diğer psikopatolojilerin de bir belirleyicisi olabileceğini ileri sürmektedir (22). Bu ilişkilerin incelenmesi ve meta-endişe ile psikopatoloji arasındaki bağın aydınlatılabilmesi amacı ile alanda yapılacak ileri araştırmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmanın sonuçları bazı kısıtlılıklar dahilinde değerlendirilmelidir. Öncelikle çalışmaya dahil edilen katılımcılar ruhsal muayene ve yapılandırılmış görüşmelerden sonra çalışmaya dahil edilmiş olsalar da öz-bildirimsel ölçekler uygulanmış olması bir kısıtlılık olarak

göze çarpmaktadır. Çünkü öz-bildirimsel ölçeklerin katılımcıların manipülasyonuna açık olduğu düşünülebilir. Ayrıca çalışmanın tek merkezli olması sonuçların genelleşmesinin önünde bir engel olabilir.

Sonuç olarak mevcut çalışma giderek önem kazanan meta-endişenin değerlendirilmesi için geliştirilen bir ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Ruh sağlığı alanında giderek önem kazanan meta-endişe kavramının değerlendirilmesinin uygulanacak terapötik müdahalelerde yol gösterici olabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca araştırmacılar tarafından meta-endişenin nesnel olarak değerlendirilmesinin sağlanabilecek olması hem akademik çalışmalarda hem de hastalarda tedavi takibinde yararlı olacaktır.

Etik Komite Onayı: Marmara Üniversitesi Girişimsel Olmayan Çalışmalar Etik Kurulu'ndan 04.05.2018 tarihli 09.2018.350 no'lu etik kurul izni alınmıştır.

Hasta Onamı: Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu imzalatıldı.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - AG, İG, GB; Tasarım - AG, İG; Denetleme - AG, İG, EBUG; Kaynaklar - AG, EBUG, BE; Malzemeler - AG, GB; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - BE, GB, AG; Analiz ve/veya Yorum - İG, AG, BE, EBUG, GB; Literatür Taraması - İG, AG, BE, GB; Yazıyı Yazan - İG, AG, BE; Eleştirel İnceleme - İG, AG, BE, GB, EBUG.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışmada finansal destek almadıklarını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Spitzer RL, Kroenke K, Williams JB, Löwe B. A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7. Arch Intern Med. 2006;166(10):1092–1097. [Crossref]
- Wells A. Meta-cognition and worry: A cognitive model of generalized anxiety disorder. Behav Cogn Psychother. 1995;23(3):301–320. [Crossref]
- Borkovec TD, Robinson E, Pruzinsky T, DePree JA. Preliminary exploration of worry: Some characteristics and processes. Behav Res Ther. 1983;21(1):9–16. [Crossref]
- Tallis F, Eysenck M, Mathews A. A questionnaire for the measurement of nonpathological worry. Pers Individ Dif. 1992;13(2):161–168. [Crossref]
- Craske MG, Rapee RM, Jackel L, Barlow DH. Qualitative dimensions of worry in DSM-III-R generalized anxiety disorder subjects and nonanxious controls. Behav Res Ther. 1989;27(4):397–402. [Crossref]
- Wells A. A multi-dimensional measure of worry: Development and preliminary validation of the Anxious Thoughts Inventory. Anxiety, Stress Coping. 1994;6(4):289–299. [Crossref]
- Wells A. Metacognitive therapy for anxiety and depression: Guilford Press; 2011.
- Wells A. The metacognitive model of GAD. Assessment of meta-worry and relationship with DSM-IV generalized anxiety disorder. Cogn Ther Res. 2005;29:107–121. [Crossref]
- Elbir M, Alp Topbaş Ö, Bayad S, Kocabaş T, Topak OZ, Çetin Ş ve ark. DSM-5 Bozuklukları için Yapılandırılmış Klinik Görüşmenin Klinik Versiyonunun Türkçeye Uyarlanması ve Güvenilirlik Çalışması. Turk Psikiyatri Derg. 2019;30:51–56.
- Bayad S, Topbaş ÖA, Kocabaş T, Elbir M, Ulusoy DG, Korkmaz U ve ark. DSM-5 Kişilik Bozuklukları için Yapılandırılmış Klinik Görüşme (SCID-5-PD)'nin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özellikleri. Türk Psikiyatri Derg.
- Association AP. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®): American Psychiatric Pub; 2013.
- Meyer TJ, Miller ML, Metzger RL, Borkovec TD. Development and validation of the penn state worry questionnaire. Behav Res Ther. 1990;28(6):487–495. [Crossref]
- Boysan M, Keskin S, Beşiroğlu L. Penn State Endişe Ölçeği Türkçe formunun hiyerarşik faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. Klinik Psikofarmakoloji Bult. 2008;18.
- Konkan R, Senormancı O, Guclu O, Aydın E, Sungur M. Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Generalized Anxiety Disorder-7(GAD-7) scale. Arch Neuropsychiatry. 2013;50:53–58. [Crossref]
- Ulusoy M. Beck anksiyete ölçeğinin psikometrik özellikleri. Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul. 1993.
- Beck AT, Steer RA. Internal consistencies of the original and revised Beck Depression Inventory. J Clin Psychol. 1984;40(6):1365–1367. [Crossref]

17. Hisli-Sahin N. Beck Depresyon Envanteri'nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Türk Psikoloji Derg.* 1988;6:118–126.
18. Wells A, Cartwright-Hatton S. A short form of the metacognitions questionnaire: properties of the MCQ-30. *Behav Res Ther.* 2004;42(4):385–396. [\[Crossref\]](#)
19. Tosun A, Irak M. Üstbilis Ölçeği-30'un Türkçe uyarlaması, geçerliği, güvenilirliği, kaygı ve obsesif-kompulsif belirtilerle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Derg.* 2008;19. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/ustbilis-olcegi-30-ubo-30-toad.pdf>
20. Dağ I. Belirti Tarama Listesi (Scl-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Derg.* 1991;2:5–12. http://www.ihsandag.gen.tr/index_dosyalar/Dag1991scl.pdf
21. Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H, Müller H. Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *MPR Online.* 2003;8(8):23–74.
22. de Bruin GO, Muris P, Rassin E. Are there specific meta-cognitions associated with vulnerability to symptoms of worry and obsessional thoughts? *Pers Individ Dif.* 2007;42(4):689–699. [\[Crossref\]](#)
23. Ren L, Yang Z, Wang Y, Cui L-B, Jin Y, Ma Z ve ark. The relations among worry, meta-worry, intolerance of uncertainty and attentional bias for threat in men at high risk for generalized anxiety disorder: a network analysis. *BMC Psychiatry.* 2020;20:452. [\[Crossref\]](#)
24. Donovan CL, Holmes MC, Farrell LJ, Hearn CS. Thinking about worry: Investigation of the cognitive components of worry in children. *J Affect Disord.* 2017;208:230–237. [\[Crossref\]](#)
25. Gündüz A, Gündoğmuş İ, Sertçelik S, Engin BH, İşler A, Yaşar AB ve ark. Validity and Reliability of the Turkish Version of Generalized Anxiety Disorder Scale-Revised. *Psychiatry Invest.* 2021;18(10):949–957. [\[Crossref\]](#)
26. Gündüz A, Gündoğmuş İ, Sertçelik S, Engin BH, İşler A, Çipil A ve ark. Validity and Reliability of Cognitive Attentional Syndrome-1 Questionnaire. *Psychiatry Invest.* 2019;16(5):355–362. [\[Crossref\]](#)
27. Gunduz A, Gundogmus I, Engin BH, Isler A, Sertcelik S, Yasar AB. Effects of adverse childhood events over metacognitions, rumination, depression and worry in healthy university students. *Ann Med Res.* 2019;26(7):1394–1401. [\[Crossref\]](#)
28. Davis RN, Valentiner DP. Does meta-cognitive theory enhance our understanding of pathological worry and anxiety? *Pers Individ Dif.* 2000;29(3):513–526. [\[Crossref\]](#)
29. Wells A, Carter K. Preliminary tests of a cognitive model of generalized anxiety disorder. *Behav Res Ther.* 1999;37(6):585–594. [\[Crossref\]](#)
30. Khawaja N, McMahon J. The relationship of meta-worry and intolerance of uncertainty with pathological worry, anxiety, and depression. *Behav Change.* 2011;28(4):165–180. [\[Crossref\]](#)
31. Wells A, Carter K. Further tests of a cognitive model of generalized anxiety disorder: Metacognitions and worry in GAD, panic disorder, social phobia, depression, and nonpatients. *Behav Ther.* 2001;32(1):85–102. [\[Crossref\]](#)
32. Barahmand U. Meta-cognitive profiles in anxiety disorders. *Psychiatry Res.* 2009;169(3):240–243. [\[Crossref\]](#)
33. Purdon C. Thought suppression and psychopathology. *Behav Res Ther.* 1999;37(11):1029–1054. [\[Crossref\]](#)